

Шарапова Світлана Володимирівна
кандидат юридичних наук, доцент кафедри земельного
та аграрного права Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID: 0000-0001-6731-7772

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Наукова робота присвячена дослідженню проблем сучасного стану правового забезпечення сталого землекористування в Україні. В роботі розглянуті основні визначення поняття сталого землекористування. Автором запропоновані та зазначені основні вимоги та умови для досягнення та забезпечення сталого землекористування.

Ключові слова: землекористування, земельні ресурси, сталий розвиток.

Sharapova Svitlana
*PhD in Law, associate professor of the Department of Land and
Agrarian Law Yaroslav Mudryi National Law University*
ORCID: 0000-0001-6731-7772

CERTAIN ASPECTS OF ENSURING AND ACHIEVING SUSTAINABLE LAND USE

The scientific work is devoted to the study of the problems of the current state of legal provision of sustainable land use in Ukraine. The main definitions of the concept of sustainable land use are considered in the work. The author proposes and indicates the basic requirements and conditions for achieving and ensuring sustainable land use.

Keywords: land use, land resources, sustainable development.

Завданням щодо забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України, в тому числі і земельного, є забезпечення сталого використання та охорони земель, покращення стану

уражених екосистем та сприяння досягненню нейтрального рівня деградації земель, підвищення рівня обізнаності населення, землевласників і землекористувачів щодо проблем деградації земель тощо [1].

На сьогодні, в процесі землекористування головним виступає економічний аспект, час від часу повністю ігноруючи екологічний та соціальний. З метою забезпечення національної продовольчої безпеки, з ціллю як більше отримати сільськогосподарської продукції, лісової тощо, при використанні земель та інших природних ресурсів, не дотримуються вимоги щодо раціонального використання земель, невиснажливого використання як земель так і пов'язаних з ними природних ресурсів, вимог щодо охорони та збереження якісних ознак та продуктивності земель.

Не втішні данні щодо стану природних ресурсів країни містяться у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [1]. Відповідно до Закону сучасне використання земельних ресурсів України не відповідає вимогам раціонального природокористування. Стан земельних ресурсів України близький до критичного. Одними із причин виникнення такої ситуації, яка має комплексний характер та історичні передумови, Закон визначає порушення екологічно збалансованого співвідношення між категоріями земель, зменшення території унікальних степових ділянок, надмірну розораність території та порушення природного процесу ґрунтоутворення, використання недосконалих технологій в сільському господарстві, промисловості, енергетиці, транспортній та інших галузях господарства, орієнтацію на досягнення коротко- та середньострокових економічних вигод, ігноруючи природоохоронну складову та негативні наслідки у довгостроковій перспективі.

Відповідно до Закону України «Про землеустрій» [2] стале землекористування розглядається як використання земель, що визначається тривалим користуванням земельною ділянкою без зміни її цільового призначення, погіршення її якісних характеристик та забезпечує оптимальні параметри екологічних і соціально-економічних функцій територій.

Проте, в літературі визначення сталого землекористування, закріплене зазначеним Законом, підлягає критиці. Так, В.М. Третяк з цього приводу зауважує, що стале землекористування не можна трактувати як використання земель, що визначається тривалим користуванням земельною ділянкою без зміни її цільового призначення. Адже, тривалий час вже сільськогосподарське землекористування в Україні є не збалансованим, а часто і не ефективним. Таким чином, цільове призначення земель є змінним в просторі і часі залежно від ефективності їх використання» [3, с. 26].

У широкому сенсі сталий розвиток трактується як процес, що означає новий тип функціонування цивілізації, заснований на радикальних змінах її історично сформованих параметрів (економічних, соціальних, екологічних). Економічний аспект сталого розвитку полягає в тому, що виробничогосподарська діяльність цивілізації повинна бути орієнтована не на підвищення споживання природоресурсного потенціалу біосфери, в тому числі земельного, а на його раціоналізацію. Соціальний аспект передбачає перехід суспільства на демократичні принципи управління, поєднання ринкової економіки і соціальних функцій держави. Екологічний аспект враховує, насамперед, вплив людини на природу, оскільки і прогрес людства пов'язаний з використанням природи для своїх потреб, а не навпаки. В умовах ринкової економіки найчастіше спостерігається споживче відношення землекористувачів до землі, тому недооцінка екологічних факторів при її використанні неприпустима, особливо в умовах становлення земельного ринку [3, с. 26].

О. В. Лазарева з цього приводу зазначає, сталий розвиток - це такий розвиток, який забезпечує отримання суспільно-необхідної кількості продукції високих стандартів якості без порушення екосистеми. І необхідною передумовою розвитку сталого землекористування країни є саме екологічний підхід, оскільки він формує екологічну свідомість землевласників та землекористувачів, стимулює розвиток і впровадження в сферу землекористування ресурсоощадливих, екологічнобезпечних технологій [4].

Як підкреслюється у літературі, при сталому землекористуванні важливим є не тільки поєднання та взаємозв'язок екологічної, со-

ціальної та економічної функцій землі, а й адекватний баланс зазначених функцій між собою. Тобто баланс між потенціалом земельних та інших ресурсів, можливістю їх відновлення і відтворення та потребою людини в цих ресурсах. Дотримання всіх необхідних вимог під час комплексного та невиснажливого використання земель (збереження та відновлення тощо), а таким чином й попередження негативного впливу на земельні та інші природні ресурси під час комплексного використання, є однією із можливостей для досягнення та забезпечення сталого землекористування [5, с. 316].

Крім цього, для досягнення сталого землекористування важливим є й ефективне використання земель, яке повинно приводити до економічного, соціального, екологічного або іншого корисного результату.

Отже, для забезпечення та досягнення сталого землекористування необхідно дотримуватися всіх необхідних умов щодо збереження земель, їх ефективного та раціонального використання, відновлення їх якісного стану тощо. Тільки при дотриманні всіх зазначених умов належного використання земель можливо добитися головної мети – досягнення сталого розвитку землекористування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 16. Ст.70.
2. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 року № 858-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 282.
3. Третяк В. М., Свентух В. Ю. Стале (збалансоване) землекористування як фактор підвищення економічної ефективності використання сільськогосподарських земель. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2015. № 4. С. 24-31.
4. Лазарева О. В. Особливості сталого розвитку сільськогосподарського землекористування. *Науковий огляд*. 2015. № 14. Том 4. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/index>
5. Шарапова С. В. Комплексне та невиснажливе використання земель у процесі забезпечення та досягнення сталого землекористування. *Актуальні правові проблеми земельних, аграрних та екологічних відносин в умовах*

сучасної земельної реформи : збірник матеріалів науково-практичної конференції (м. Харків, 22 травня 2020 року). Харків: Юрайт, 2020. С. 314-316.

REFERENCES

1. Pro Osnovni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku: Zakon Ukrainy vid 28.02.2019 r. № 2697-VIII. (2019). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 16, art. 70.

2. Pro zemleustrii: Zakon Ukrainy vid 22.05.2003 r. № 858-IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 36, art. 282.

3. Tretiak V. M., Sventukh V. Yu. (2015). Stale (zbalansovane) zemlekorystuvannia yak faktor pidvyshchennia ekonomichnoi efektyvnosti vykorystannia silskohospodarskykh zemel. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel - Land management, cadastre and land monitoring*, 4, 24-31 [in Ukrainian].

4. Lazarieva O. V. (2015). Osoblyvosti staloho rozvytku silskohospodarskoho zemlekorystuvannia. *Naukovyi ohliad - Scientific review*, 14, Vol. 4. URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/index> [in Ukrainian].

5. Sharapova S. V. (2020). Kompleksne ta nevynazhlyve vykorystannia zemel u protsesi zabezpechennia ta dosiahnennia staloho zemlekorystuvannia. *Aktualni pravovi problemy zemelnykh, ahrarnykh ta ekolohichnykh vidnosyn v umovakh suchasnoi zemelnoi reformy : zbirnyk materialiv nauково-praktychnoi konferentsii (m. Kharkiv, 22 travnia 2020 roku) - Actual legal problems of land, agrarian and ecological relations in the conditions of modern land reform: collection of materials of scientific-practical conference*, Kharkiv: Yurait, 314-316. [in Ukrainian].

Шульга Михайло Васильович

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри земельного та аграрного права Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

ORCID: 0000-0001-6449-284X

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Наукова робота присвячена дослідженню проблем, які виникають у процесі використання земель сільськогосподарського призначення. Авто-